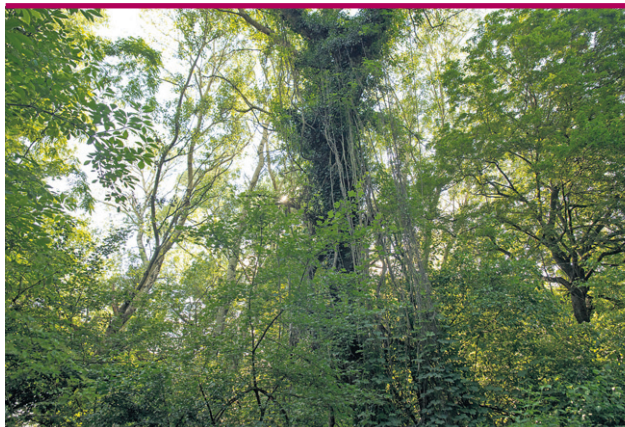

Takéto krásne zákutia ponúka „oslobodený“ Dunaj.

FOTO PRAVDA-ANDREJ BARÁT (2) © AUTORSKÉ PRAVA VYHRADENÉ

Krása riečnej krajiny je úzko spätá s pitnou vodou.

Hrozí, že nebude. Pretože Dunaj nebude mať vodu. Každý, kto sa pohybuje pri Dunaji, musí vidieť, že je stále menej vody. Dnes chýbajú dva až tri výškové metre. Čo pri koryte širokom jeden až dva kilometre predstavuje obrovské množstvo. Nuž a málokto sa zamýšľa nad tým, že voda netečie iba po povrchu. Tečie aj pod povrchom, hovoríme jej podpovrchová a podzemná voda. Toto množstvo je päť až desaťnásobne väčšie ako to, čo tečie na povrchu. Takže, keď vidím pred sebou Dunaj hlboký päť až osem metrov, široký jeden až dva kilometre, päť- či dokonca desaťkrát toľko vody je v podzemí, akurát ju nevidíme. O túto vodu prichádzame oveľa rýchlejšie ako o povrchovú vodu. Práve toto je kľúčový zdroj pitnej vody.

Kde sa stráca?

Mizne preto, lebo ľudstvo má obrovskú spotrebu vody, a navyše Dunaj nedostáva dostatok „novej“ vody. Predtým mu ju dodávali zrážky, predovšetkým sneh a ľad. Všetka tá voda musí najprv napršať, nanežť do Álp. Ale toto sa už nedeje. Otepľuje sa, topia sa alpské ľadovce. Práve tie dotujú vodou Dunaj až do letného obdobia. Vidíte to kdekôľvek, nemusíte pozerať National Geographic. V hocikakom doku-

mente, cestopise, v televízii vidíte, ako v Alpách šialeným tempom miznú ľadovce. Situácia je mimoriadne vážna. A navyše sa to zrýchľuje. Ľadovce sa topia trikrát rýchlejšie, než to bolo pred pár rokmi. Predpovede hovoria, že do rokov 2070 až 2100 zmiznú v Alpách všetky ľadovce. To je za rohom. Dnes máme rok 2025. Nás ľudí to veľmi zabolí.

Čo bude s Dunajom?

Dunaj stratí vodu. A okrem toho, celý Dunaj zostane zanesený sedimentmi. A to predstavuje ďalšie nebezpečenstvo.

V čom?

Prejavy môžete pozorovať už dnes, krásne to uvidíte pod Bratislavou na Hrušovskej zdrži. Zdá sa vám, aké obrovské množstvo vody zadržala. Ale v skutočnosti len zadržala obrovské množstvo sedimentov a pri povodniach de facto nepomáha. Voda tu má na niektorých miestach hĺbku len dva metre, niekde iba pol metra. Práve preto sa musí bahno pravidelne vyhrabávať, aby bol dostatočný retenčný priestor a bola zabezpečená plavba v zmysle medzinárodných dohôd. Slovensko za to platí mnoho miliónov eur každý rok. Myslím si, že toľko peňazí slovenská lod-

ná doprava za rok ani nezarobí... A čím menej vody bude v Dunaji, tým viac sa prehĺbi problém so sedimentmi. Lenže tieto sedimenty sa nebagrujú len kvôli lodiam. Zanesená nádrž nemá kapacitu pojať povodeň. Výsledkom môžu byť katastrofálne záplavy, ktoré ničia všetko, kam vtrhnú, obydľia, infraštruktúru. Obnova potom stojí ďalšie milióny. To všetko platíme len preto, že sme pretvorili rieku. Výstrahou bola vlaňajšia jeseň, kedy Bratislavou tieklo v čase vrcholicej povodne viac ako 10-tisíc kubických metrov vody - a vododohospodári mali plné ruky práce. Zatiaľ to protipovodňová ochrana Bratislavy a okolia zvláda, uvidíme, čo prinesie budúcnosť. **Lenže to, čo hovoríte, nie sú nové poznatky, vedci na to upozorňujú už desaťročia...**

Áno, je to tak. Presne tieto veci sme vysvetľovali aj so slovenskými kolegami mnohým vysokým predstaviteľom ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky. Doteraz každý z nich to pochopil, dávalo im to zmysel... Lenže úradníci zmizli nevedno kam alebo boli nahradení. Politika sa vymení a vy musíte znova a znova vysvetľovať od začiatku... A nevieme, čo s tým ďalej... A pritom sú to obrovské riziká pre nás, pre prežitie človeka. Na jednej strane stále zväčšujeme mestá, človek urbanizuje krajinu, všetko betónuje, asfaltuje - a na druhej strane sa v týchto mestách nedá žiť. Mestá sa prehrievajú, teploty tam dosahujú v lete 50, 60 stupňov, a tak človek musí jazdiť preč z mesta, aby sa nevaril. To všetko sa deje len preto, lebo nevieme hospodáriť s krajinou a vodou. Takže, ešte raz, čo hrozí Dunaju? Nebude v ňom voda! Čo hrozí človeku? Nebude mať čo piť a uvariť sa vo svojom „modernom“ meste. Nebudú sa plaviť lode. Nebudú fungovať hydroelektrárne. A keď príde povodeň, nebudeme mať kde bývať, lebo povodeň to všetko zoberie. Všetky vyspelé ľudské civilizácie známe z knížiek a pamiatok - Aztékovia, Mayovia, Mezopotámci nakoniec vyhli. A áno, toto sú veci, ktoré sa už dávno vedia. Akurát politici to nechcú počuť, a to nielen na Slovensku, ale aj v ďalších európskych krajinách.

Súčasná politická elita na Slovensku presviedča, že treba stavať priehradu. Pomôžu?

Priehradu nám v dlhodobom horizonte nikdy nepomohli. Priehradu sú zdrojom „rýchlych“ peňazí pre vybrané, zainteresované osoby. Chodíte sa pozrieť na akúkoľvek priehradu, ideálne na Váhu, ako veľmi je zanesená sedimentmi. Tieto priehradu už takmer stratili schopnosť vodu zadržiavať. My vodu nemôžeme zadržiavať v nejakých betónových lavóroch, lebo sa nám zakaždým zanesú. Navyše, obrovské množstvo vody sa z priehrad vyparí, niekde je to jeden až dva výškové metre ročne, čo je strašne veľa, keď si to prepočítate na plochu nádrže. Výstavbou priehrad stratíme všetky ekosystémové služby, o ktorých sme hovorili. Rieka prestane fungovať. Nielenže nám priehradu nepomôžu, ale ešte spôsobia ďalšie škody. Existuje celá sieť priehrad v trópoch. Za priehradným múrom je síce voda, ale pozrite sa, ako je všade naokolo zrazu púšť, vyprahnutá krajina. Stavba priehrad nám so zadržiavaním vody v krajine nepomôže. Priehradu nám nevráti vodu do studničiek, do pôdy. Priehradu predstavujú len krátkodobé riešenie, za pár desaťročí sa zanesú a stratia svoj účel.

Tak čo pomôže?

Riešením je zadržať vodu v krajine, to znamená v pôde, v lese, v mokradiach, na lúke. Ak pomôžeme prírode, pomôžeme sami sebe. Ak povzbudíme prírodu, aby viazala vodu do pôdy, do pôdných organizmov, do rastlín, do stromov, do všetkého živého, čo obsahuje vodu, tak vodu zadržíme v krajine. My stále riešime len vodu pre seba, lenže vodu potrebuje celá krajina. Ak toto nepochopíme, uschneme, nebudeme tu môcť žiť. Zdravá krajina v sebe zadrží stokrát viac vody na jednotku plochy než nejaká nádrž. Opäť to súvisí s tým, že musíme vní-

mať nielen povrchovú vodu, ale aj tú, čo je pod povrchom, v pôde. Túto vodu potrebujeme udržať v krajine, nie vodu z krajiny vypustiť do priehrad. Výstavba priehrad nakoniec často funguje ako akýsi prostriedok na odvodnenie krajiny. Potrebujeme opraviť životné prostredie, nie stavať ďalšie problémy... Napríklad vo Francúzsku, v Dánsku, Španielsku alebo v USA priehradu dokonca búrajú, lebo zistili, že nedávajú na mnohých miestach zmysel.

S búraním malých nepotrebných hatí sa začalo aj na Slovensku. Je to cesta?

Asi ťažko zbúrame kľúčové vodné diela, to by nešlo. Ale prestaňme pridávať Slovensku ďalšie problémy tým, že budeme stavať ďalšie priehradu. Priehrad máme už dnes dostatok, využívajme ich múdro a do ďalších sa bezhlavo nepúšťajme. Zamyslime sa radšej nad kompenzačnými opatreniami. Položme si pálčivú, ale dôležitú otázku. Koľko peňazí sme dali do priehrad a koľko sme vložili do ozdravenia vodného režimu krajiny? Odpoveď je jasná. Do výstavby priehrad a systémov na odvodnenie krajiny sme ako spoločnosť investovali mega obrovské peniaze. A výsledok? Nič moc. Naopak, na uzdravenie vodného režimu krajiny sme dosiaľ použili len pár drobných. Ten nepomer je do očí bijúci. Pritom by mal byť aspoň vyrovnaný. Na tom pakuje zhoda medzi národmi naprieč celou Európou.

Tak čo s tým?

Mali by sme sami sebe a politikom položiť ďalšiu otázku. Nenastal čas vyrovnať investície do priehrad a do ozdravovania vodného režimu? Ja si myslím, že nastal. A keď budeme aspoň trochu chcieť, tak sa nám to podarí. Asi každý pozná vetu - bez vody nie je život. Ale správne znie: bez vody v krajine nie je život.

© AUTORSKÉ PRAVA VYHRADENÉ

Bořek Drozd

Zoológ, ichtyológ, ekológ. Ako akademický pracovník pôsobí v Laboratóriu sladkovodných ekosystémov na Fakulte rybárstva a ochrany vód Juhočeskej univerzity v Českých Budějoviciach. Prednáša o ekológii, zoogeografii, zoológii a ekologickom stave vodných útvarov. Podieľa sa na projekte LIFE Living Rivers, v rámci ktorého sa vedci snažia implementovať národné i európske legislatívne nástroje do praxe, navrhnúť a zrealizovať nápravné opatrenia a zlepšiť tak ekologický stav, biodiverzitu a fungovanie slovenských tokov.